

Rättsavdelningen
Emmelie Pettersén Ugglå
Emmelie.pettersen-uggla@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över promemorian – Det nödvändiga ska vara tillåtet – en lag om internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete (Ds 2024:33)

Socialdepartementets diarienummer: S2023/02719

Övergripande synpunkter

- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att införa regellättnader som innebär att civila och militära utländska hälso- och sjukvårdsverksamheter i Sverige kan bedriva verksamhet tillfälligt enligt den sändande statens bestämmelser. Socialstyrelsen avstyrker att den utsändande hälso- och sjukvårdsverksamheten ska få bedriva tvångsvård. Socialstyrelsen avstyrker även utredningens förslag om att utländsk militär hälso- och sjukvårdsverksamhet ska få ge omedelbar vård även till andra än de särskilda patientgrupper som den militära hälso- och sjukvårdsverksamheten annars är begränsad till.
- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få fatta beslut om att låna in utländsk vårdpersonal för att arbeta hos svenska vårdgivare samt att personalen ska få tidsbegränsade legitimationer som motsvarar deras yrkesbehörighet i hemlandet.
- Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och regionerna, när de och deras personal bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet utomlands, ska bedriva verksamheten och utföra sitt arbete i enlighet med svenska bestämmelser om inte tjänstgöringsförhållandena hindrar det.
- Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att det behövs ett tydligare mandat för regionerna att samverka med sina motsvarigheter i Danmark, Finland och Norge om ambulanssjukvård över gränserna. Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att den utländska ambulanspersonalen ska få tillämpa det egna landets bestämmelser i Sverige och att den svenska personalen ska tillämpa svenska bestämmelser i grannländerna, om inte något annat gäller enligt grannlandets bestämmelser.

- Enligt förslaget ska vid höjd beredskap svensk hälso- och sjukvårdspersonal på begäran lämna ut uppgifter om vissa patientgrupper till en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation som har ett militärt samarbete med Sverige. Socialstyrelsen tillstyrker en uppgiftsskyldighet som innebär att hälso- och sjukvården lämnar ut uppgifter om att någon vistas på en sjukvårdsinrättning. Socialstyrelsen avstyrker dock förslaget om att uppgifter om hälsotillstånd ska lämnas ut.
- Socialstyrelsen ser positivt på utredningens förslag att underlätta in- och utförelse av sjukvårdsmateriel samt läkemedel för att underlätta gränsöverskridande arbete.
- Utredningen lämnar flera förslag som innebär utökade och nya uppgifter för Socialstyrelsen. Myndigheten vill i sammanhanget framhålla vikten av att Socialstyrelsen tillförs medel som står i proportion till de utökade och nya uppgifter som åläggs myndigheten.

Särskilt om vissa förslag

7.2.3 Utländsk militär hälso- och sjukvårdsverksamhet bör som utgångspunkt bara få vårda vissa patientgrupper

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att utländsk militär hälso- och sjukvårdsverksamhet som utgångspunkt endast bör få vårda vissa patientgrupper. Socialstyrelsen avstyrker dock utredningens förslag om att även andra än de särskilda patientgrupper som anges ska få ges omedelbar vård.

Det följer av utredningens förslag att utländsk militär hälso- och sjukvårdsverksamhet ska få verka under det utsändande landets regler. Vad gäller patientförsäkring föreslår utredningen förvisso att frågan om patienter som vårdas av utländska vårdgivare i Sverige bör utredas vidare. Det saknas dock konkreta förslag som skulle innebära att den utländska, militära hälso- och sjukvårdsverksamheten skulle omfattas av patientförsäkring i den aktuella situationen.

Mot denna bakgrund får det anses vara lämpligare att den utländska militära hälso- och sjukvården för att vårda andra patientgrupper än de tillåtna i en nödsituation agerar under befintliga bestämmelser om ansvarsbefrielse föranledd av nöd.

7.2.8 Vårdåtgärder med tvång

Socialstyrelsen avstyrker förslaget att utländska vårdgivare och personal ska få tillämpa utländska bestämmelser i Sverige som innefattar hälso- och sjukvårdsåtgärder med tvång utan någon tidsmässig begränsning.

Enligt utredningen kommer de utländska vårdgivare som det är fråga om bedriva verksamhet tillfälligt i Sverige inom ramen för militärt eller civilt samarbete. Utredningen håller inte för troligt att de utländska vårdgivarna har för avsikt eller förutsättningar för att mer löpande bedriva tvångsvårdsverksamhet.

Skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp är grundlagsskyddat i Sverige. Även om Sveriges samarbetspartners i många fall kommer att lyda under den europeiska konventionen till skydd för mänskliga rättigheter får det anses vara av största vikt att den svenska regleringen inte medger missbruk.

Det bör understrykas att utländska vårdgivare utsända av en annan stat enligt förslaget inte omfattas av svensk tillsyn. I förslaget ställs inte heller några krav på att den utsändande statens hälso- och sjukvård ska omfattas av den utsändande statens tillsyn. Istället anger utredningen att vi bör utgå från att de stater som Sverige samarbetar med tar ansvar för sina verksamheter.

Även om det naturligtvis är önskvärt att Sverige ska kunna hysa tilltro till våra samarbetspartners går det inte att bortse från att en situation kan uppstå där den utländska hälso- och sjukvården bedriver tvångsvård helt utan tillsyn.

Denna risk är möjligen något lättare att acceptera om det gäller kortvariga, påtvingande ingrepp än om det rör långvariga. Detta är dock en fråga som bör utredas vidare.

7.3 Internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete när personal sänds från en annan stat till Sverige

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter förfrågan till en annan stat får besluta att utländsk hälso- och sjukvårdspersonal från den staten får arbeta tillfälligt i Sverige samt att Socialstyrelsen ska utfärda tillfälliga legitimationer.

Enligt förslaget ska inte Socialstyrelsen göra någon omfattande prövning i ärendena. Istället kommer prövningen i huvudsak innebära att man kontrollerar yrkestitel och identitet. Utredningen föreslår vidare att Socialstyrelsen ska föreskriva om hur prövningen ska gå till samt även föreskriva om undantag från att journal måste skrivas på svenska.

Socialstyrelsen anser att förslaget är väl genomtänkt och proportionerligt. Det bör dock uppmärksammas att förslaget kommer att kräva vissa anpassningar av Socialstyrelsens organisation, såsom nya rutiner och upprätthållande av kompetens, samt förändringar i ärendehandläggningssystem för att förbereda för hanteringen av detta ärendeslag. Därtill kommer anpassningar behöva göras i Socialstyrelsens s.k. HOSP-register.

8.5 Patientförsäkring

Socialstyrelsen tillstyrker att Patientskadelagens tillämpningsområde ska utökas till att omfatta skador som har uppkommit i samband med hälso- och sjukvård som

- ges till människor med anknytning till Sverige som vårdas av en region utomlands i samband med en katastrofmedicinsk insats,
- Försvarsmakten ger utomlands till personer som ingår i en svensk militär styrka, är anhöriga till en medlem i styrkan eller leverantörer till styrkan, och
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ger till sin personal utomlands.

Socialstyrelsen vill i sammanhanget lyfta att en förutsättning för att ställa krav om patientförsäkringar är att det finns försäkringar att teckna. För att ta ett närliggande exempel som förvisso rör personalförsäkring har de regioner som ingår i Socialstyrelsens s.k. Stödstyrka hittills inte kunnat teckna en heltäckande försäkring genom försäkringsbolag som gäller vid tjänstgöring utomlands. Istället har försäkringsfrågan lösts genom att Kammarkollegiet i samband med insatser har erhållit ett tillfälligt regeringsuppdrag som innebär att regionerna ges möjlighet att genom Kammarkollegiet teckna samma försäkring som statligt utsända deltagare i stödstyrkan.

Förslagsvis utreds frågan om patientförsäkringar när vård bedrivs utomlands vidare tillsammans med övriga frågor om patientförsäkringar.

10.4 Vårdgivare och personal får tillämpa det egna landets regler vid gränssamverkan

Socialstyrelsen tillstyrker att vårdgivare och personal från Danmark, Finland och Norge ska få bedriva verksamheten och utföra sitt arbete i Sverige i enlighet med de bestämmelser som gäller i det egna landet vid gränssamverkan i Sverige som avser sjuktransporter och prehospital akutsjukvård.

Socialstyrelsen tillstyrker även att vårdgivare och personal från Sverige på motsvarande sätt ska få bedriva verksamheten och utföra sitt arbete i enlighet med de bestämmelser som gäller i Sverige vid gränssamverkan i Danmark, Finland och Norge.

De överväganden och slutsatser som presenteras i promemorian ter sig välgenomtänkta och rimliga ur ett patientsäkerhetsperspektiv. Förslaget kommer att bidra till förutsägbarhet för hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar inom ambulans i Sveriges grannländer. Behovet av denna reglering har funnits länge och det är därför välkommet att regleringen kommer på plats.

12.1 Uppgiftsskyldigheter för att möjliggöra patientspårning

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att vid höjd beredskap ska svensk hälso- och sjukvårdspersonal på begäran lämna ut uppgifter om en person vistas vid en sjukvårdsinrättning till en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation som har ett militärt samarbete med Sverige.

Socialstyrelsen avstyrker att de uppgifter som ska lämnas ut ska innefatta uppgifter om hälsotillstånd.

Frågan om vårdens uppgiftsskyldighet till försvarsmakten har tidigare hantearats i SOU 2022:6. I nämnda SOU gällde uppgiftsskyldigheten enbart uppgifter från hälso- och sjukvården till den svenska försvarsmakten om huruvida en patient vistades på en sjukvårdsinrättning.

Det nuvarande förslaget är dock betydligt mer långtgående och innefattar utöver vistelse vid en sjukvårdsinrättning även hälsotillstånd. Förslaget innebär vidare

att uppgifter ska lämnas till en utländsk myndighet eller mellanfolklig organisation som har ett militärt samarbete med Sverige.

Det framgår inte tydligt om syftet med den nu föreslagna uppgiftsskyldigheten enbart är att bereda patienten nödvändig vård eller om det finns andra skäl som t.ex. att den utländska myndigheten behöver uppgifter i sin roll som arbetsgivare. Det är en avsevärd skillnad för hälso- och sjukvårdspersonalen att lämna ut uppgifter som behövs för vården av patienten och att tvingas lämna ut uppgifter som behövs i andra syften.

Det bör också noteras att utredningen i sin motivering varför internationella hjälporganisationer inte ska omfattas av uppgiftsskyldighet anger bl.a. att skadade och sjuka blir mindre benägna att söka vård hos dem. Detta torde gälla även för vård i svensk regi.

Mot bakgrund av hur långtgående förslaget är anser Socialstyrelsen att det behövs en noggrannare avvägning mellan olika intressen samt en mer ingående konsekvensutredning.

Ett alternativ kan vara att bara reglera uppgiftsskyldighet huruvida någon vistas på en sjukvårdsinrättning i PSL. Informationsutbyte av patientuppgifter som behövs för att ge patienten nödvändig vård kan regleras i OSL.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Pär Ödman, den seniora utredaren Erik Magnusson och enhetschefen Emil Bergschöld deltagit. Juristen Emmelie Pettersén Ugglå har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Emmelie Pettersén Ugglå